

ŠKOLÍCÍ PŘÍRUČKA – požární ochrana

1. Význam požární prevence a školení o PO

Tato školící příručka je určena především jako pracovní pomůcka pro vedoucí zaměstnance, kteří provádějí školení svých podřízených zaměstnanců o požární ochraně.

Školitelé: příslušní vedoucí zaměstnanci, kteří úspěšně absolvovali školení vedoucích zaměstnanců o PO. O uskutečněném školení musí školitel provést písemný záznam.

Školení zaměstnanci: všichni zaměstnanci přijímaní do pracovního poměru, při každé změně pracoviště nebo pracovního zařazení, žáci a studenti zařazení k odborné praxi, příp. brigádníci.

Lhůty školení: při nástupu do zaměstnání, opakovaně 1x za dva roky.

Doba školení: dle schváleného Tématického plánu a časového rozvrhu školení o PO.

Způsob ověření znalostí: ústním pohovorem.

Základní předpisy v oblasti požární ochrany

- **zákon č. 133/1985 Sb.**, o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů,
- **vyhláška MV ČR č. 246/2001 Sb.**, o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci).

V této školící příručce jsou zde uvedeny potřebné odborné informace z oblasti požární ochrany, které jsou důležité pro kvalitní školení zaměstnanců.

2. Dokumentace PO a její význam

Členění provozovaných činností podle požárního nebezpečí

- bez zvýšeného požárního nebezpečí,
- se zvýšeným požárním nebezpečím,
- s vysokým požárním nebezpečím.

Za činnosti (objekty) se zvýšeným požárním nebezpečím se považují např. činnosti:

- s výskytem hořlavých látek: více než 1000 kg nebo více než 250 litrů (např. sklady hořlavých kapalin),
- s výskytem hořlavých nebo hoření podporujících plynů v tlakových lahvích: součet objemů nádob je více než 100 litrů (např. kyslík, acetylen na pracovištích a skladech technických plynů, kyslíková stanice),

- s výskytem hořlavého prachu v souvislé vrstvě nejméně 1 mm (např. stolárna),
- v prostorách s nahodilým požárním zatížením 120 kg/m² a více (např. knihovny, archívy, kabinety),
- v budovách o 7 a více nadzemních podlažích nebo o výšce větší než 22,5 m.

Konkrétné činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím ve společnosti jsou uvedeny ve schválené Dokumentaci o začlenění do kategorie činností podle požárního nebezpečí.

Za činnosti s vysokým požárním nebezpečím se považují např. činnosti:

- v budovách o 15 a více nadzemních podlažích nebo o výšce větší než 45 m.

Na základě tohoto členění jsou stanoveny další povinnosti. Jinak řečeno, čím vyšší požární nebezpečí, tím více povinností na úseku požární ochrany v posuzovaném prostoru. Vyšší nebezpečí zasluhuje větší opatrnost!

Požární řád

- stanoví základní zásady požární ochrany na místech, kde se vykonávají činnosti se zvýšeným nebo s vysokým požárním nebezpečím,
- stanoví podmínky pro bezpečný pobyt a pohyb osob a způsob zabezpečení volných únikových cest,
- musí být vyvěšen na dobře viditelném a trvale přístupném místě.

Jinými slovy, požární řád nám stanoví, co dělat a jak se chovat, aby nedošlo k požáru.

Požární poplachové směrnice

- stanoví způsob a místo ohlášení požáru nebo jiné mimořádné události,
- stanoví povinnosti osob po vyhlášení požárního poplachu,
- obsahují důležitá telefonní čísla,
- musí být vyvěšeny na dobře viditelném a trvale přístupném místě.

Jinými slovy, požární poplachové směrnice nám stanoví, co dělat a jak se chovat v případě vzniku požáru.

Požární evakuační plán

- stanoví postup při evakuaci osob a materiálu z ohrožených objektů,
- stanoví odpovědnosti jednotlivých osob při vyhlášení evakuace,
- určuje místa, do kterých se budou ohrožené osoby a materiál evakuovat.

Jinými slovy, evakuační řád nám stanoví pokyny k evakuaci v případě požáru a jiné mimořádné události.

Řád ohlašovny požárů

- stanoví způsob přijímání hlášení o vzniku požáru, pokud je zřízena ohlašovna požárů,
- stanoví způsob ohlášení požáru na operační středisko hasičského záchranného sboru,
- musí být uložen v ohlašovně požárů.

Jinými slovy, řád ohlašovny požárů stanoví zaměstnancům ohlašovny požárů, co dělat v případě, že obdrží hlášení o vzniku požáru ve společnosti.

Požární kniha

- zapisují se zde všechny skutečnosti týkající se požární ochrany (např. provedené školení, kontroly na pracovištích, vzniklé požáry apod.),

Jinými slovy, požární kniha je deník (zápisník), do kterého se zapisuje všechno, co souvisí s požární ochranou.

3. Požární nebezpečí na pracovištích

Základní povinnosti všech zaměstnanců a osob v obdobném pracovním právním vztahu na úseku PO

- počínat si tak, aby svým jednáním nezavdali příčinu ke vzniku požáru a tím neohrozili život i zdraví osob, zvířat a majetku; zejména při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů a zařízení, při skladování, manipulaci nebo používání hořlavých či požárně nebezpečných látek a při manipulaci s otevřeným ohněm,
- plnit příkazy a dodržovat zákazy zajišťující požární bezpečnost na vyznačených nebo požárně nebezpečných místech,
- nepoškozovat a udržovat v použitelném stavu věcné prostředky PO a požárně bezpečnostní zařízení v rozsahu stanoveném předpisy o PO,
- znát rozmístění věcných prostředků PO a požárně bezpečnostních zařízení v objektu provozu (pracovišti), případně ostatní prostředky PO určené pro protipožární zásah a znát způsob jejich použití,
- při zpozorování požáru se jej snažit uhasit všemi dostupnými prostředky a není-li to možné, bezodkladně provést opatření k zamezení šíření požáru, včetně jeho ohlášení Hasičskému záchrannému sboru, tel. 150, 112
- po vzniku požáru se řídit pokyny zaměstnance, který organizuje likvidaci požáru (popř. evakuaci) a po příjezdu zásahových jednotek PO se na vyzvání velitele zásahu zúčastnit likvidace požáru podle svých sil a možností, přitom se řídit pokyny velitele zásahu,
- při zdolávání požáru, živelných pohrom a jiných mimořádných událostí poskytovat přiměřenou osobní a věcnou pomoc (nevystaví-li vážnému nebezpečí sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li jim v tom důležitá okolnost),
- oznamovat svému nadřízenému zaměstnanci závady a nedostatky, které by mohly ohrozit požární bezpečnost a podle svých sil a možností se podílet na jejich odstraňování,

- ohlásit svému nadřízenému zaměstnanci každý požár i takový, který sami uhasí,
- při obsluze elektrických vařičů, topidel, strojů a zařízení dbát návodu výrobce, platných předpisů o PO, se kterými byli seznámeni,
- před opuštěním pracoviště učinit taková opatření, aby nedošlo ke vzniku požáru, havarijního stavu nebo ohrožení majetku,
- účastnit se vstupního a opakovaného školení o PO organizovaného zaměstnavatelem ve lhůtě 1x za 2 roky dle příslušného tematického plánu školení o PO a podrobit se ověření znalostí z předpisů o PO,
- při vykonávání svářečských prací a prací s otevřeným ohněm dbát na dodržování zásad požární bezpečnosti dle příslušného předpisu společnosti.

Zakázané činnosti zaměstnanců a osob v obdobném pracovně právním vztahu

- vědomě bezdůvodně přivolat jednotku požární ochrany, zneužít linku tísňového volání,
- provádět práce, které mohou vést ke vzniku požáru, pokud nemá požadovanou odbornou způsobilost,
- poškozovat, zneužívat nebo jinak znemožňovat použití hasicích přístrojů, hydrantů a požárně bezpečnostních zařízení,
- omezit nebo znemožnit použití označených nástupních ploch pro požární techniku před výškovými objekty,
- vypalovat porosty.

Zásady při instalaci a používání elektrických zařízení a topidel

- instalovat a provozovat se smí pouze elektrické a tepelné zařízení, které bylo schváleno zaměstnavatelem z hlediska požární bezpečnosti,
- při instalaci a provozování elektrického a tepelného zařízení je nutné řídit se návodem výrobce, zejména dodržovat bezpečné vzdálenosti od hořlavých hmot, používat izolační podložky,
- na tepelné zařízení a rovněž i do nebezpečné vzdálenosti od něho se nesmějí odkládat předměty a materiály z hořlavých hmot,
- je zakázáno provádět neodborné zásahy nebo opravy na elektrických zařízeních,
- všechny závady musí být nahlášeny vedoucímu zaměstnanci,
- každé elektrické zařízení či spotřebič musí být pravidelně kontrolováno revizním technikem.

Hlavní zásada tedy je, že každé elektrické nebo tepelné zařízení se smí používat jen se svolením zaměstnavatele a musí se postupovat podle návodu výrobce.

Zásady při manipulaci a skladování hořlavých kapalin

- manipulace s hořlavými kapalinami je každá činnost, při které je s hořlavou kapalinou nějak nakládáno, např. plnění, přelévání, přečerpávání, stáčení apod.,
- skladování (ukládání) se smí provádět jen na určených místech,

- ve skladu se nesmí současně ukládat jiné látky, které by mohly zapříčinit požár nebo ztížit evakuaci,
- všechny nádrže, kontejnery a přepravní obaly s hořlavými kapalinami musí být opatřeny nápisem upozorňujícím na jejich obsah, tzn. název hořlavé kapaliny a třída nebezpečnosti (I. až IV. třída),
- prostory s výskytem hořlavých kapalin musí být označeny příslušnými bezpečnostními tabulkami, např. „Hořlavé kapaliny“, „Zákaz kouření a manipulace s plamenem“, „Nebezpečí požáru“.

Pozor! Nejvíce nebezpečné jsou hořlavé kapaliny I. třídy nebezpečnosti, které mají teplotu vzplanutí do 21 °C!

Zásady při manipulaci a skladování tlakových lahví

- tlakové lahve se smí skladovat jen v určených skladech, které musí být chráněny proti zásahu nepovolaných osob, tzn. musí být uzamčeny,
- tlakové lahve musí být chráněny proti slunečnímu záření, povětrnostním vlivům a musí být zajištěny proti pádu,
- na vstupních vratech skladů musí být umístěny tabulky s označením druhu plynu, ve skladu je třeba na viditelném místě umístit pokyny k obsluze, přenosné hasicí přístroje a označení východu do volného prostoru,
- manipulovat s tlakovými lahvemi smí pouze poučené osoby,
- při používání tlakových lahví se musí provádět pravidelné kontroly těsnosti ve lhůtě 1x za 3 měsíce, a to v místech možného úniku plynu (tzn. ve spojích) - pomocí mýdlového roztoku (voda + mýdlo), houbičkou se navlhčí kontrolované místo, v případě tvorby bublinek dochází k úniku plynu, je třeba uzavřít přívod plynu z tlakové lahve a zajistit utěsnění.
- prostory s výskytem hořlavých kapalin musí být označeny příslušnými bezpečnostními tabulkami, např. „Pozor – tlakové lahve“, „Zákaz kouření a manipulace s plamenem“, „Kyslík“, „Acetylen“ apod.

Pozor! Při manipulaci a skladování tlakových lahví je třeba dbát zvýšené opatrnosti! Je nutné zajistit lahve proti pádu, dodržovat zákaz kouření a manipulace s plamenem a upozornit na výskyt tlakových lahví v daném prostoru bezpečnostními tabulkami.

Zásady při svařování

- svářečské práce smí provádět jen osoba s platným svářečským průkazem,
- před zahájením svařování se musí vyhodnotit možné požární nebezpečí a stanovit požárně bezpečnostní opatření
- musí se stanovit další opatření s ohledem na druh činnosti, příp. specifické riziko svářečského pracoviště.

Svařování tedy smí provádět pouze způsobilé osoby a musí se řídit vnitřním předpisem společnosti pro svařečské práce.

Zásady při spalování hořlavých látek na volném prostranství

- jedná se např. o spalování větví, shrabaného listí apod.,
- před zahájením spalování se musí stanovit opatření proti vzniku a šíření požáru, musí se vzít v úvahu:
  - jak velké bude ohniště a jak daleko bude od ostatních budov,
  - kolik osob se zúčastní akce,
  - kolik osob bude určeno jako preventivní požární hlídka apod.,
- zásadní vliv při pálení na venkovním prostranství bude mít směr a síla větru,
- je zakázáno spalování porostů!
- je zakázáno likvidovat odpad spalováním na volném prostranství!

Spalování hořlavých látek na volném prostranství včetně navrhovaných opatření je nutno předem oznámit územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru. Je to praktické opatření z toho důvodu, když náhodný pozorovatel uvidí kouř a hasičům oznámí požár.

Zajištění požární ochrany v době sníženého provozu a v mimopracovní době

- každý zaměstnanec, který opouští své pracoviště, je povinen provést kontrolu zda je pracoviště v požárně nezávadném stavu, tzn. zda jsou:
  - odpojeny všechny elektrické spotřebiče od elektrické sítě (netýká se elektrických spotřebičů, které musí být v provozu i v mimopracovní době),
  - odpojena lokální topidla (akumulační topidla) a jsou v požárně bezpečném stavu (nezakryta hořlavými látkami),
  - zhasnuta všechna světla a uzavřeny plynové kohouty, ventily tlakových lahví apod.,
  - uzavřena a zajištěna okna a dveře proti vniknutí nepovolaných osob.

4. Postup při likvidaci požáru

- každý, kdo zpozoruje požár, je povinen pokusit se požár uhasit všemi dostupnými prostředky,
- pokud požár nelze zlikvidovat, je třeba okamžitě ohlásit vzniklý požár Hasičskému záchrannému sboru, tel. 150.

Pozor! K hašení zařízení pod el. proudem se nesmí použít voda, vodní ani pěnové hasicí přístroje ani požární hydranty z důvodu nebezpečí úrazu el. proudem! Vodu také nelze použít pro hašení požárů hořlavých kapalin!

5. Požární poplach na pracovišti

- požární poplach se vyhlašuje voláním „HORÍ“,
- v prostorech chráněných elektrickou požární signalizací se poplach vyhlašuje stisknutím tlačítkového hlásiče požáru,
- všichni přítomní jsou povinni řídit se pokyny odpovědné osoby a zachovat klid a rozvahu,

- po příjezdu hasičů se všichni podřídí pokynům velitele zásahu.

Pozor! Při evakuaci se smí používat pouze výtahy, které jsou označeny tabulkou EVAKUAČNÍ VÝTAH. Ostatní výtahy nelze použít (vzhledem k možnému přerušení dodávky elektrického proudu)!

TROJÚHELNÍK HOŘENÍ

K tomu, aby mohlo hoření probíhat je zapotřebí přítomnost následujících činitelů:

- **hořlavá látka** – látky v pevném, kapalném a plynném skupenství, které za určitých podmínek reagují s oxidovadlem a tím se podílí na rozvoji hoření,
- **oxidační činidlo** – nejčastěji vzdušný kyslík, ale patří sem i látky kyslík uvolňující, dále např. chlor, některé kyseliny apod.,
- **iniciační zdroj** – plamen, jiskra, zdroje vzniklé přeměnou jiné energie na tepelnou (např. mechanická, chemická, světelná nebo elektrická energie)

Tyto tři prvky tvoří tzv. **trojúhelník hoření**. Vyloučíme-li jednu jeho stranu, pak nemůže k požáru dojít. Oxidační činidlo (především vzduch) a hořlavé látky nelze téměř nikdy vyloučit, takže:

- Iniciační zdroje odstraníme z prostoru, kde se nachází hořlavá látka.
- Hořlavé látky odstraníme z prostoru, kde se nachází iniciační zdroje.

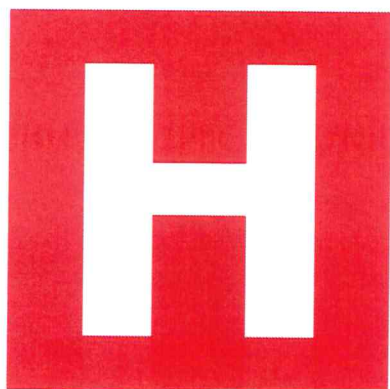
KYSLÍK

ZDROJ INICIACE

PALIVO

PŘEHLED BEZPEČNOSTNÍHO ZNAČENÍ

Obrázek 1 - Označení hydrantové skříně

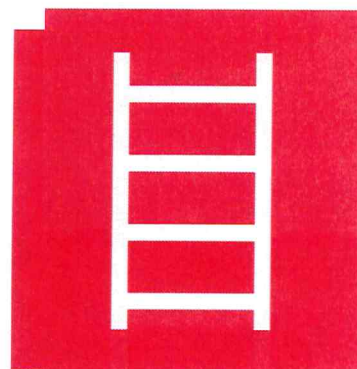
Obrázek 2 - Nepovolaným vstup zakázán

Obrázek 3 - PHP - přenosný hasicí přístroj

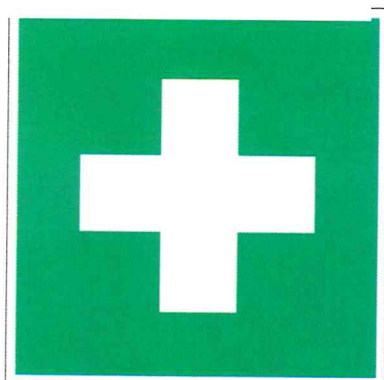
**OHLAŠOVNA
POŽÁRU**

Obrázek 5 - Ohlašovna požáru, označení místa, kde mohu nahlásit požár

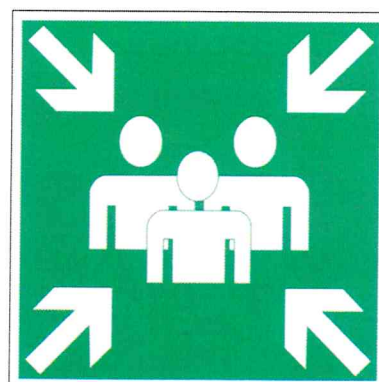

**POŽÁRNÍ
ŽEBŘÍK**

Obrázek 4 - Požární žebřík - slouží pro zásah během požáru

Obrázek 6 - Lékárnička - označení místa, kde je možné prvotní nezbytné ošetření

Obrázek 7 - Seřadiště - místo, kde se během evakuace seřadí evakuované osoby - musí být viditelné a dostatečně daleko od ohně

